

ІНСТРУКЦІЯ № 45
з охорони праці
Вступний інструктаж з охорони праці і пожежної безпеки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор УР

Черничко С.С.
«___» _____ 2026 р.

ІНСТРУКЦІЯ № 45 **з охорони праці** **Вступний інструктаж з охорони праці і пожежної безпеки**

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО УНІВЕРСИТЕТ

Закарпатський угорський університет імені Ференца Ракоці II — приватний заклад вищої освіти III рівня акредитації, розташований у місті Берегове Закарпатської області. Єдиний в Україні угорськомовний заклад вищої освіти такого профілю.

Ідея створення закладу виникла у 1993 році з метою забезпечення вищої освіти для угорської національної меншини Закарпаття. Офіційно заклад розпочав діяльність у 1996 році. У 2003 році установі присвоєно ім'я Ференца Ракоці II — історичного діяча угорського визвольного руху.

Головний навчальний корпус розташований у центральній частині м. Берегове в історичній будівлі колишнього Палацу комітатського суду (площа Кошута, 6). Будівля має архітектурну та історичну цінність.

До інфраструктури університету належать:

- Головний навчальний корпус (аудиторії, кафедри, адміністрація);
- Бібліотека імені Яноша Апацаї Черє;
- Наукові та дослідницькі центри;
- Інформаційно-обчислювальний центр;
- Конференц-зали та навчальні лабораторії;
- Спортивні приміщення та допоміжні споруди.

Університет забезпечує здобувачів освіти місцями проживання у студентських гуртожитках. Гуртожитки обладнані житловими кімнатами, кухонними приміщеннями, санітарними вузлами, зонами для самостійної підготовки та відпочинку. Проживання організоване відповідно до правил внутрішнього розпорядку та вимог безпеки.

До структури університету входять кафедри та освітні підрозділи, зокрема:

- Кафедра історії та суспільних дисциплін;
- Кафедра педагогіки, психології, дошкільної та початкової освіти;

- Кафедра філології;
- Кафедра математики та інформатики;
- Кафедра біології та хімії;
- Кафедра географії та туризму;
- Кафедра обліку та аудиту.

Університет здійснює підготовку фахівців за освітніми рівнями: бакалавр, магістр, а також проводить наукову діяльність, конференції, міжнародні програми співпраці та курси підвищення кваліфікації.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ПРАВИЛ ОХОРОНИ ПРАЦІ І ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УНІВЕРСИТЕТІ

2.1. Загальні вимоги правил охорони праці

Для запобігання нещасним випадкам із працівниками Університету і збереження майна від пожеж, вибухів необхідно знати і суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки. Неохайність, неухважність, недостатня обізнаність з приладами, властивостями речовин та правилами їх зберігання та використання можуть призвести до нещасного випадку.

Основними правилами безпеки є:

- не порушуйте самі і зупиняйте порушників правил охорони праці, внутрішнього трудового розпорядку;
- при виявленні неполадок в обладнанні чи порушення умов безпечного проведення заняття або робіт, поставте до відома про це відповідальну особу;
- не захаращуйте кабінети, аудиторії, лабораторії, свої робочі місця непотрібним обладнанням, предметами, що не мають відношення до виконання роботи;
- не проводити роботи чи заняття в місцях, не передбачених навчальним розкладом, графіком або іншими документами, що дають на це право;
- не заходити в приміщення, де Ви не працюєте, якщо на те немає дозволу особи, відповідає за цей об'єкт;
- не палити в навчальних приміщеннях та коридорах. Палити дозволено тільки в спеціально відведених для цього місцях;
- дбайливо поводитися з приладами, лабораторним, виробничим чи аудиторним обладнанням;
- забороняється залишатися працювати в лабораторії чи майстерні одному.

Обов'язкова присутність другої особи, для надання необхідної допомоги працюючому в разі нещасного випадку, вибуху або пожежі.

2.2. Організація робочого місця

Для працівників, які вперше приступають до роботи на робочому місці, обов'язково проводиться первинний інструктаж. Проведення цього інструктажу документально оформляється в Журналі інструктажів на робочому місці за підписом того, хто провів інструктаж. та особи, якій було його проведено, із зазначенням дати проведення інструктажу.

Приступити до роботи без проходження інструктажу забороняється!

Перед початком роботи дуже важливо перевірити своє робоче місце на наявність та стан обладнання, приладів, пристосувань і захисних засобів, що застосовуються при виконанні даної роботи.

Кожне робоче місце повинне відповідати всім вимогам правил і норм охорони праці і виробничої санітарії, мати достатню площу для розташування обладнання, мати добре освітлення, вентиляцію, заземлення.

Робоче місце необхідно утримувати в чистоті і порядку, не захаращувати його. Виявивши недоліки в організації безпечної праці на робочому місці, необхідно доповісти безпосередньому керівнику. Після закінчення роботи обов'язково слід прибрати своє робоче місце.

2.3. Загальні вимоги пожежної безпеки

Підтримання на належному рівні пожежної безпеки є невід'ємною частиною загальнодержавної безпеки політики з охорони праці життя і здоров'я людей, національного багатства і навколишнього середовища.

Основні причини виникнення пожежі:

- порушення правил і норм пожежної безпеки;
- неправильне зберігання хімічних, допоміжних матеріалів і відходів виробництва;
- зберігання поза виділеними місцями займистих та легкозаймистих матеріалів;
- вмикання в електромережу двох і більше споживачів великої потужності, що призводить до загорання проводів мережі;
- користування саморобними некаліброваними плавкими запобіжниками;
- несправність електрообладнання та інструментів, застосування електрообладнання, яке не відповідає вимогам безпеки;
- несправність захист від прямого потрапляння блискавки і її вторинного прояву;
- відсутність чи несправність захисту від статичної електрики;
- порушення правил підготовки і проведення вогневих робіт;
- порушення режиму паління;
- недотримання правил безпеки під час експлуатації газових і електричних плит, несанкціоноване користування саморобних електричними приладами;
- захаращення приміщень, балконів, кімнат легкозаймистими приладами.

Протипожежна профілактика є основною частиною заходів, що проводиться з метою безпечної експлуатації будівель. Усі заходи, що проводяться з цією метою, повинні запобігати виникненню пожеж, а при їх виникненні – сприяти локалізації вогнища і забезпеченню гасіння пожежі. Одночасно передбачається створення нормальних умов для евакуації людей і матеріальних цінностей із зони горіння.

За невиконання вимог пожежної безпеки відповідальні особи несуть відповідальність згідно чинного законодавства.

Від кожного працівника вимагається чітке знання і суворе дотримання існуючих правил пожежної безпеки та недопущення дій, що можуть призвести до пожежі.

При виникненні пожежі на першій її стадії необхідно гасити не вогонь, а те, що горить. У тяжких умовах виходу людей з задимленої зони в безпечне місце необхідно мати на увазі, що легше дихати через добре змочену носову хустину або рушник.

За умов неможливості евакуації із приміщення, що горить, застосувати засоби самозахисту, виходячи з конкретних обставин.

Для ліквідації невеликих осередків пожежі, а також для гасіння пожеж на початковій стадії їх розвитку (до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів), застосовуються такі основні первинні засоби пожежогасіння:

- вогнегасники (вуглекислотні ВВ, повітряно-пінні ВПП, порошкові ВП, аерозольні ВА);
- пожежний інвентар (покривала з негорючого теплоізоляційного полотна, грубововняної тканини або повсті, ящики з піском, бочки з водою, пожежі відра, лопати);
- пожежний інструмент (гаки, ломи, сокири тощо).

Використання первинних засобів пожежогасіння для господарчих та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

Протипожежна профілактика передбачає завчасне визначення відповідальних за протипожежний стан в аудиторіях, лабораторіях, кабінетах, навчальних корпусах, гуртожитках та ін. Така відповідальність покладається безпосередньо на керівників перерахованих підрозділів, а не конкретному робочому місці на особу, що працює на ньому.

Кожне з відповідальних осіб повинна забезпечити доступне місце розташування первинних засобів гасіння, ознайомлення всіх працівників з місцем їх знаходження і методикою їх практичного застосування. Усі первинні засоби повинні зберігатися у справному стані і бути повсякчас готові для застосування.

Основні правила пожежної безпеки у всіх підрозділах Університету та порядок дій працюючих наступний:

- у випадку виявлення пожежі або її ознак (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів тощо) негайно вимкнути електромережу;
- повідомити про пожежу безпосереднього керівника та викликати пожежно-рятувальну службу за номером 101 або 102;

- розпочати гасіння полум'я наявними засобами пожежогасіння (вогнегасник, пісок, ковдра тощо).

Щоб скористатися вуглекислотним вогнегасником потрібно:

- зірвати чеку або пломбу;

- направити розтруб на вогонь;

- при гасінні підносити розтруб до вогню не ближче 1 метра;

- натиснути на важіль. Якщо в вогнегаснику встановлено вентиль, повернути його проти годинникової стрілки.

Щоб використовувати вогнегасника не принесло шкоди, необхідно при його експлуатації виконувати певні правила:

- при зберіганні дотримуватися температурного режиму від -40°C до $+50^{\circ}\text{C}$;

- не допускати подання прямих сонячних променів і впливу обігрівальних приладів;

- під час роботи вогнегасника не можна торкатися розтруба, оскільки його температура знижується до -70°C ;

- не використовувати вогнегасник після встановленого терміну придатності (зазвичай 10 років).

Усі приміщення, незалежно від їх призначення, повинні утримуватись в чистоті, а проходи, виходи, коридори, тамбури, східці не повинні заставлятися обладнанням, меблями та іншим.

Двері евакуаційних виходів повинні вільно відчинятися у напрямі виходу із будівлі і забезпечити можливість евакуації людей.

Вихід на територію, що прилягає до запасного виходу з приміщення, повинен бути вільним.

Всередині приміщень під східцями будівель забороняється влаштувати складські приміщення, монтувати обладнання тощо.

Застосування та зберігання балонів із стисненим газом в приміщеннях цокольних поверхів та підвальних приміщеннях категорично забороняється.

Проведення вогневих робіт навіть там, де приміщення відповідає вимогам щодо проведення таких робіт, вести лише з письмового дозволу керівника.

Особи, що не пройшли інструктаж з протипожежної безпеки, до роботи не допускаються!

3. ПРАВИЛА ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ УНІВЕРСИТЕТУ

В Університеті трудова дисципліна базується на свідомому та сумлінному виконанні всіма працівниками своїх трудових обов'язків і є невід'ємною умовою високої якості роботи.

Відповідно до Конституції України громадяни України мають право на працю, тобто на одержання гарантованої роботи з оплатою відповідно до її обсягу, якості і не нижче встановленого державою мінімального розміру заробітної плати, включаючи право на вибір професії, роду занять і роботи відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти та з урахуванням суспільних потреб.

Забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального та іноземного походження, віку, стану здоров'я, інвалідності, підозри або наявності захворювання на ВІЛ/СНІД, сімейного чи майнового стану, сімейних обов'язків, місця проживання, членства в професійній спілці чи іншому об'єднанні громадян, участі у стайку, звернення або наміру звернення до суду або інших органів за захистом своїх прав або надання підтримки іншим працівникам та здобувачам вищої освіти у захисті їх прав, за мовними або іншими ознаками.

Для працівників устанавлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями (субота та неділя). Відповідно до чинного законодавства тривалість робочого часу працівників Університету складає 40 годин на тиждень.

Для науково-педагогічних працівників устанавлюється по основній посаді (на 1 ставку) 36-годинний робочий тиждень. Під час заліково-екзаменаційних сесій для їх рівномірності допускається проведення заліків, диференційованих заліків та екзаменів у вихідні дні.

Встанавлюється наступний загальним режим роботи Університету, пов'язаний з науковим, освітнім та господарським процесами:

- початок роботи – 08:00 год.

- закінчення роботи – 17:00 год.

Працівники, не пов'язані безпосередньо з освітнім процесом, працюють у межах загального режиму за п'ятиденним робочим тижнем із двома вихідними днями, за таким графіком:

- початок роботи – 08:00 год.
- закінчення роботи – 17:00 год.
- обідня перерва – з 12:00 год. до 13:00 год.

Початок навчальних занять з 08:00 годин.

Обідня перерва науково-педагогічних працівників встановлюється з урахуванням розкладу занять та тривалістю до однієї години.

За погодженням з організацією захисту інтересів трудового колективу Університету, деяким структурним підрозділам і окремим працівникам може встановлюватись наказом ректора інший режим/роботи робочого часу/інший час початку і закінчення роботи та/або час обідньої перерви.

Надурочна робота та робота у вихідні та святкові дні, як правило, не допускається. Залучення окремих працівників до роботи в установлені для них вихідні дні допускається у виняткових випадках, передбачених законодавством, відповідно до наказу ректора за погодження з організацією захисту інтересів трудового колективу Університету. Робота у вихідний день може компенсуватися за погодженням сторін наданням іншого дня відпочинку, про що видається відповідний наказ ректора.

Окремих працівникам та підрозділам, де за умовами роботи не може бути додержана щоденна або щотижнева тривалість робочого часу, що встановлена для даної категорії працівників, допускається за погодженням з організацією захисту інтересів трудового колективу Університету запровадження підсумкового обліку 4 робочого часу з тим, щоб тривалість робочого часу за обліковий період не перевищувала нормального числа годин.

Вихідні дні передбачаються для всіх працівників графіком роботи. Робота в святкові дні оплачується в подвійному розмірі або за бажанням працівника, який працює в святковий день, йому може бути наданий інший день відпочинку, в цьому випадку додаткова оплата не здійснюється. У вказаних випадках видається відповідний наказ ректора.

Графік надання щорічних відпусток погоджується з організацією захисту інтересів трудового колективу Університету і складається на кожний календарний рік.

Поділ відпустки на частини допускається на прохання працівника за умови, що основна безперервна її частина була не меншою 14 (чотирнадцять) днів. Перенесення відпустки на інший строк допускається в порядку, встановленому чинним законодавством.

Забороняється ненадання щорічної відпустки протягом двох років поспіль, ненадання відпустки працівникам, молодше вісімнадцяти років, а також працівникам, які мають право на додаткову відпустку у зв'язку з шкідливими умовами праці. Науково-педагогічним працівникам відпустка планується, як правило, в період, коли вони не задіяні в освітньому процесі.

4. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ», КОДЕКСУ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ ТА НОРМАТИВНИХ АКТІВ ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

4.1. Законодавство про охорону праці

Законодавство про охорону праці складається з Закону України «Про охорону праці», Кодекс законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

4.2. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці

Державна політика охорони праці базується на принципах:

- пріоритету життя і здоров'я працівників;
- відповідальність адміністрації за створення і нешкідливих умов праці;
- соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань;
- здійснення навчання населення, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці.

4.3. Права працівника на охорону праці при укладанні трудового договору

Умови трудового договору не можуть містити положень, які не відповідають законодавчим та іншим нормативним актам про охорону праці, що діють в Україні.

При укладанні трудового договору працівник має бути проінформований адміністрацією підпис про умови праці в Університеті, наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про його права на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

Забороняється укладання трудового договору з громадянином, якому за медичним висновком протипоказана робота за станом здоров'я.

4.4. Права працівника на охорону праці під час роботи

Умови праці на робочому місці, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів про охорону праці. Працівник має право відмовитись від доученої роботи, якщо створилась виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я, або для людей, які його оточують і навколишнього середовища. Факт наявності такої ситуації підтверджується спеціалістом Відділу охорони праці з участю представника організацією захисту інтересів трудового колективу Університету, а в разі виникнення конфлікту – відповідним органом державного нагляду за охороною праці з участю представника профспілки.

За період простою з цих причин, а не з вини працівника, за ним зберігається середній заробіток.

Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо адміністрація не дотримується законодавства про охорону праці, умови колективного договору з цих питань. У цьому випадку працівникові виплачується вихідна допомога в розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше тримісячного заробітку.

Працівника, який за станом здоров'я потребує надання легшої роботи, адміністрація повинна відповідно до медичного висновку перевести, за його згоди, на таку роботу тимчасового або без обмеження строку.

Оплата праці при переведенні працівника за станом здоров'я на легшу нижче оплачувану роботу або виплата йому допомоги по соціальному страхуванню проводиться згідно законодавством.

4.5. Соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань

Усі працівники підлягають обов'язковому соціальному страхуванню адміністрацією від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування здійснюється в порядку і на умовах, що визначаються законодавством і колективним договором.

4.6. Права працівника на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці

Працівники, зайняті на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, безоплатно забезпечуються лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою солоною водою, мають право на оплачувані перерви санітарно-оздоровчого призначення, скорочення тривалості робочого часу, додаткову оплачувану відпустку, пільгову пенсію, оплату праці у підвищеному розмірі та інші пільги і компенсації, що надаються в порядку, визначеному законодавством і колективним договором.

Протягом дії укладеного з працівником трудового договору роботодавець повинен, не пізніше за 2 місяці, письмово інформувати працівника про зміни виробничих умов та розмірів пільг і компенсацій, з урахуванням тих, що надаються йому додатково.

4.7. Видача працівнику спецодягу, інших засобів індивідуального захисту, миючих засобів

На роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах пов'язаних із забрудненням або здійснюваних у несприятливих температурних умовах, працівнику видається безкоштовно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, а також миючі засоби.

Адміністрація повинна компенсувати працівникові витрати на придбання спецодягу та інші засоби індивідуального захисту, якщо встановлені норми строку видачі цих засобів порушено і працівник був змушений придбати їх за власні кошти. У разі дострокового зносу цих засобів не з вини працівника адміністрація зобов'язана їх придбати за рахунок Університету.

4.8. Відшкодування шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників або у разі смерті

Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі смерті працівника, здійснюється Пенсійним фондом України відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Роботодавець може за рахунок власних коштів здійснювати потерпілим та членам їх сімей додаткові виплати відповідно до колективного договору.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводиться його навчання і перекваліфікація, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій.

Час перебування на інвалідності ку зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу

роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах у порядку, встановленому законом.

4.9. Охорона праці жінок та осіб молодше 18 років

Забороняється застосування праці жінок та неповнолітніх на важких роботах, на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, а також залучення жінок та неповнолітніх до піднімання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми.

Неповнолітні приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду.

Не допускається залучення неповнолітніх до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні.

5 СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ, ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УНІВЕРСИТЕТІ

5.1. Обов'язки адміністрації щодо охорони праці

Адміністрація зобов'язана створити в кожному структурному підрозділі і на робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, в також забезпечити додержання прав працівників, гарантованих законодавством про охорону праці.

З цією метою адміністрація забезпечує функціонування системи управління охороною праці, для чого:

- створює Відділ охорони праці і техніки безпеки і призначає осіб за охорону праці, пожежної безпеки в структурних підрозділах, лабораторіях, майстернях;
- затверджує посадові інструкції;
- розробляє і реалізовує комплексі заходи для досягнення встановлених нормативів з охорони праці;
- забезпечує усунення причин, що призводить до нещасних випадків, професійних захворювань і виконання профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;
- організовує проведення атестації робочих місць на відповідальність нормативним актам про охорону праці в порядку і строки, що встановлюються законодавством, вживає за їх підсумками заходів щодо усунення небезчинних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів, встановлює пільги і компенсації;
- розробляє і затверджує положення, інструкції, інші нормативні акти про охорону праці, що діють в межах Університету;
- розробляє правила внутрішнього розпорядку;
- здійснює постійний контроль за додержанням працівниками технологічних процесів, правил поведіння з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва використання засобів колективного та індивідуального захисту, виконання робіт відповідно до вимог щодо охорони праці.
- у разі виникнення в Університеті надзвичайної ситуації і нещасних випадків адміністрація зобов'язана вжити термінових заходів для допомоги потерпілим, залучити при необхідності професійні аварійно-рятувальні формування.

5.2. Обов'язки працівника виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці

Працівник зобов'язаний:

- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поведіння з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;
- додержуватись зобов'язань щодо охорону праці, передбачених колективним договором та правилами внутрішнього трудового розпорядку Університету;
- проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди;
- брати участь в організації безпечних і нешкідливих умов праці, особисто вживати посильних заходів щодо усунення будь-якої виробничої ситуації, яка створює загрозу йому чи здоров'я людей, які його оточують, і навколишньому природному середовищу, повідомляти про небезпеку свого безпосереднього керівника або іншу особу.

5.3. Відповідальність працівника за порушення вимог щодо охорони праці

За порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, створення перешкод для діяльності посадових осіб, органів державного нагляду за охороною праці і представників

професійних спілок винні працівники притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законодавством.

5.4. Попередні та періодичні медичні огляди

Адміністрація зобов'язана за свої кошти організувати проведення попереднього (при прийнятті на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, або таких, де є потреба у професійному доборі, а також щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року.

Адміністрація має право притягнути працівника, який ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду, до дисциплінарної відповідальності і зобов'язана відсторонити його від роботи без збереження заробітної плати.

5.5. Навчання та інструктаж з питань охорони праці

Усі працівники при прийнятті на роботу і в процесі роботи проходять в Університеті інструктаж (навчання) з питань охорони праці, надання до медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правила поведінки при виникненні аварій.

Працівники, зайняті на роботах з підвищеною безпекою або там, де є потреба у професійному доборі, повинні проходити попереднє спеціальне навчання і один раз на рік перевірку знань відповідальних нормативних актів про охорону праці.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж та перевірку знань з охорони праці, забороняється!

6. ПОРЯДОК РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

6.1. Законодавство України з питань охорони праці передбачає порядок розслідування нещасних випадків та їх документальне оформлення. У Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженому Постановою КМУ від 17.04.2019 р. № 337, зазначено, що нещасний випадок – це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків або в дорозі (на транспортному засобі підприємства чи за дорученням роботодавця), внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'я, зокрема від одержання поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, гострого професійного захворювання (отруєння) та інших отруєнь, одержання сонячного або теплового удару, опіку, обмороження, а також у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетрусу, зсуву, повені, урагану тощо), контакту з представниками тваринного та рослинного світу, які призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення його на іншу (легшу) роботу не менше як на один робочий день, зникнення тощо.

6.2. Потерпілий або працівник, який виявив нещасний випадок, гостре професійне захворювання (отруєння), чи інша особа – свідок нещасного випадку повинні вжити всіх можливих заходів, необхідних для надання допомоги потерпілому та негайно повідомити про нещасний випадок безпосередньому керівникові робіт, Відділу охорони праці і техніки безпеки або уповноваженій особі Університету.

6.3. Безпосередній керівник робіт чи інша уповноважена особа зобов'язані:

- терміново організувати надання першої до медичної допомоги потерпілому та забезпечити у разі потреби його направлення до закладу охорони здоров'я;
- негайно повідомити ректору про те, що сталося;
- зберегти до прибуття комісії з розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку, гострого професійного захворювання (отруєння) обстановку на робочому місці, машини, механізми, обладнання, устаткування і такому життю та здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків або порушення виробничих процесів.

6.4. Розслідування (спеціального розслідування) проводиться у разі настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), у тому числі про які своєчасно не повідомлено адміністрації Університету чи внаслідок яких втрата працездатності потерпілого настала не одразу.

У разі настання нещасного випадку в Університеті створюється комісія з розслідування нещасних випадків та/або гострих професійних захворювань (отруєнь), що не підлягають спеціальному

розслідуванню, наказом ректора не пізніше наступного робочого дня після отримання інформації про нещасний випадок та/або гостре професійне захворювання (отруєння) від безпосереднього керівника робіт, повідомлення від закладу охорони здоров'я, заяви потерпілого, членів його сім'ї чи уповноваженої ним особи.

До складу комісії входять:

- керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії);
- представник територіального органу Пенсійного фонду України;
- представник первинної організації профспілки;
- лікар з гігієни праці територіального органу Держпраці (у разі настання гострого професійного захворювання (отруєння);
- інші представники Університету, посадові особи органів Держпродспоживслужби, ДСНС (у разі потреби та за відповідним погодженням);

До складу комісії не може входити безпосередній керівник потерпілого.

6.5. Спеціальному розслідуванню підлягають:

- нещасні випадки із смертельними наслідками;
- групові нещасні випадки;
- випадки смерті працівників під час виконання ними трудових (посадових) обов'язків;
- гострі професійні захворювання (отруєння), що призвели до тяжких чи смертельних наслідків;
- нещасні випадки, факт настання яких встановлено у судовому порядку, а підприємство (установа, організація), на якому вони сталися, ліквідовано без правонаступника;
- нещасні випадки, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого;
- випадки зникнення працівника під час виконання трудових (посадових) обов'язків;
- нещасні випадки з особами, які працюють на умовах цивільно-правового договору, на інших підставах, передбачених законом, фізичними особами – підприємцями, особами, які провадять незалежну професійну діяльність;
- нещасні випадки, що сталися з особами, фактично допущеними до роботи без оформлення трудового договору (контракту).

Держпраці та/або її територіальним органом утворюється комісія із спеціального розслідування (спеціальна комісія) протягом одного робочого дня після отримання від ректора письмового повідомлення про нещасний випадок або за інформацією, отриманою з інших джерел (органу досудового розслідування, звернень потерпілого або членів його сім'ї чи уповноваженої ними особи, первинних організацій і територіальних об'єднань профспілок).

6.6. Нещасні випадки та/або гострі професійні захворювання (отруєння), що сталися з працівником, який тимчасово переведений в установленому порядку на інше підприємство (в установу, організацію) або виконував роботу за сумісництвом, розслідується та беруться на облік підприємством (установою, організацією), на яке працівника переведено або на якому він виконував роботу за сумісництвом.

6.7. Розслідування нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) комісією Університету проводиться протягом п'ять робочих днів з дня утворення комісії.

У разі виникнення потреби у проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і причин настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), розслідування може бути продовжене до отримання відповідних висновків, матеріалів, відповідей, пояснень тощо.

Спеціальне розслідування нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) проводиться протягом 15 робочих днів, а у разі виникнення потреби в проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань, отримання відповідних висновків (органів досудового розслідування, закладів охорони здоров'я та судово-медичної експертизи тощо), а також додаткових пояснень від осіб, причетних до нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), розслідування може бути продовжене наказом органу, який утворив спеціальну комісію, до отримання відповідних висновків, матеріалів, відповідей, пояснень тощо.

6.8. Комісія (спеціальна комісія) зобов'язана:

- провести засідання, на якому розглянути інформацію про нещасний випадок та/або гострого професійного захворювання (отруєння), розподілити функції між членами комісії, провести зустріч з потерпілим (членами його сім'ї чи уповноваженою ними особою) та скласти протоколи;

- обстежити місце, де сталися нещасний випадок та/або гострого професійного захворювання (отруєння), аварія, та скласти відповідний протокол, розробити ескіз місця та провести фотографування місця настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), аварії (у разі потреби та можливості); одержати письмові пояснення від посадових осіб та працівників Університету, потерпілого (якщо це можливо), опитати осіб-свідків нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) та осіб, причетних до них;

- вивчити наявні документи та матеріали стосовно нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння);

- визначити вид події, обставини, причини та обладнання, устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння);

- визначити відповідність умови праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

- визначити необхідність проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи тощо;

- установити осіб, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці;

- розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам та/або гострого професійного захворювання (отруєння);

- скласти акти за формою Н-1 (тимчасові акти за формою Н-1 у разі їх складення) у кількості, визначеній рішенням комісії (спеціальної комісії); у разі настання групових нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) скласти акти за формою Н-1 на кожного потерпілого;

- розглянути та підписати примірники актів за формою Н-1 (тимчасові акти за формою Н-1 у разі їх складення);

- у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, крім акта за формою Н-1, скласти картку обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5;

- передати не пізніше наступного робочого дня після підписання актів за формою Н-1 матеріали розслідування та примірники таких актів ректор Університету;

- дотримуватись вимог законодавства про інформацію щодо захисту персональних даних потерпілих та інших осіб, які зібрані в межах повноважень комісії (спеціальної комісії) під час проведення розслідування та задокументовані в актів за формою Н-1.

6.9. Обставини, за яких нещасний випадок та/або гострого професійного захворювання (отруєння) визнаються пов'язаними з виробництвом, є:

- виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків згідно з внутрішнім трудовим розпорядком Університету, у тому числі у відрядженні;

- перебування потерпілого на робочому місці, на території Університету або в іншому місці під час виконання трудових (посадових) обов'язків чи завдань з моменту прибуття на підприємство (в установу, організацію) до відбуття з нього;

- підготовка до роботи та проведення в порядок після закінчення роботи знярядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також здійснення заходів щодо особистої гігієни, пересування працівника з цією метою по території Університету перед початком роботи та після її закінчення;

- виконання завдань за письмовим розпорядженням керівництва в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;

- виконання потерпілим дій в інтересах Університету, що не належать до його трудових (посадових) обов'язків;

- раптове погіршення стану здоров'я потерпілого, одержання травм або його смерть під час виконання трудових (посадових) обов'язків внаслідок впливу шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу, що підтверджено медичним висновком, або у разі, коли потерпілий не пройшов обов'язкового медичного огляду відповідно до законодавства, а робота, що виконувалася, протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку;

- проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить Університету, або на іншому транспортному засобі, наданому відповідно до укладеного договору з іншим підприємством;

- використання власного транспортного засобу в інтересах Університету з дозволу або письмовим дорученням роботодавця;

- прямування до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженим маршрутом або до будь-якого об'єкта за дорученням керівництва;

- перебування на території Університету або в іншому визначеному керівництвом місці у зв'язку з проведенням виробничої наради, одержанням заробітної плати, проходженням обов'язкового медичного огляду, навчання тощо або проведенням з дозволу чи за ініціативою керівництва професійних і кваліфікаційних конкурсів, спортивних заходів, передбачених колективним договором. за наявності відповідного рішення;

- вплив небезпечних, шкідливих або інших факторів під час технологічної перерви або перерви для відпочинку чи харчування на території Університету згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку, що підтверджено висновком закладу охорони здоров'я або експертної комісії;

- погіршення стану здоров'я внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також їх дій (асфіксія, зупинка серця тощо), що підтверджено медичним висновком, якщо це пов'язано із застосування таких речовин у виробничому процесі чи порушенням вимог щодо їх зберігання та транспортування;

- ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються Університетом;

- одержання травм під час використання транспортних засобів, устаткування, інструментів, матеріалів тощо, що належать і використовуються Університетом, у разі їх несправності, що підтверджено відповідними висновками;

- одержання травм або смерть потерпілого під час виконання трудових (посадових) обов'язків у разі перебування його у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, підтвердженого відповідним медичним висновком, за наявності технічних або організаційних причин настання нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння) або у разі, коли потерпілий не був відсторонений від виконання робіт відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку;

6.10. Оригінали затверджених актів за формою Н-1 разом з іншими матеріалами розслідування зберігаються в Університеті і територіальним органом Пенсійного фонду України відповідно до строків зберігання, нормативно встановлених типовими та галузевими переліками видів документів, затвердженими відповідно до законодавства.

6.11. Усі нещасні випадки та/або гострого професійного захворювання (отруєння), аварії, що сталися, реєструються у відповідних Журналах.

6.12. Роботодавець зобов'язаний провести аналіз причин настання нещасних випадків та/або гострих професійних захворювань (отруєнь), аварій за підсумками кварталу, півріччя, року і розробити та виконувати план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам та/або гострим професійним захворюванням (отруєнням), аваріям.

6.13. Розслідування аварій проводиться у разі, коли сталася:

- аварія першої категорії (надзвичайна ситуація державного рівня);
- аварія другої категорії (надзвичайна ситуація регіонального або місцевого рівнів);
- аварія, яка відноситься до надзвичайної ситуації об'єктового рівня, створила чи могла створити загрозу життя та здоров'ю працівників або населення, внаслідок якої зруйнованого або порушено роботу машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, на які необхідно отримувати відповідний дозвіл (або подавати декларацію).

Випадки порушення технологічних процесів, роботи устаткування, тимчасової зупинки виробництва засобами автоматичного захисту та інші локальні порушення у роботі цехів, дільниць та окремих об'єктів, падіння опор та обрив проводів ліній електропередачі не належать до аварій, що мають категорію, та розслідуються Університетом в установленому законодавством порядку без залучення посадових осіб територіальних органів Держпраці.

Про аварію очевидець повинен негайно повідомити безпосередньому керівникові робіт або іншій посадовій особі Університету, які зобов'язані поінформувати ректора для негайного введення в дію плану локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій (у разі наявності).

7. ОСНОВНІ ВИМОГИ ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ ТА ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

7.1. Засоби індивідуального захисту

Для створення безпечних умов праці, попередження нещасних випадків, професійних захворювань і отруєнь, необхідно користуватися засобами індивідуального захисту, які видаються безкоштовно

Університетом працівникам і передбачені існуючим нормами для працівників, що пов'язані з шкідливими і небезпечними роботами.

До індивідуального захисту належать:

- засоби захисту органів дихання (респіратори, протигази);
- засоби захисту органів слуху (проти шуми різного типу);
- засоби захисту голови (каска, шоломи, головні убори);
- засоби захисту рук (рукавиці, налокітники);
- засоби захисту ніг (спецвзуття різної конструкції, наколінники);
- засоби захисту шкіри (спецвзуття, спецодяг – різноманітні костюми, комбінезони, халати, плащі, фартухи і т.п.; матеріал, який має певні захисні властивості).

Для захисту від ураження електричним струмом застосовується діелектричні засоби (боти, чоботи, калоші, рукавиці, килими).

При роботі на висоті, в ямах, ємкостях застосовуються запобіжні пояси з страховими тросами чи мотузками.

Спецодяг і засоби індивідуального захисту є власністю Університету, тому виносити їх за територію Університету заборонено. Вони повинні зберігатися в спеціально відведеному для цього місці.

7.2. Виробнича санітарія і особиста гігієна

В Університеті освітній процес передбачає виконання практичних та лабораторних робіт, залучення працівників та здобувачів вищої освіти до виконання науково-дослідних робіт. В результаті виконання цих робіт може мати місце заповишеність, загазованість, виникати шум і вібрація, електромагнітні поля і радіоактивне випромінювання, попадання їдких та отруйних речовин на шкіру або вдихання їх пару, а при неправильному поводженні, навіть, отруєння.

В таких умовах актуальних є дотримання вимог гігієни праці, виробничої санітарії. Нормативними актами з питань гігієни праці є санітарні норми і правила, гігієнічні норми, стандарти тощо.

На виконання вимог цих нормативних документів в Університеті планується кошти цільового призначення. За рахунок цих коштів ведеться придбання спеціального одягу, взуття, медикаментів для комплектування аптечок тощо. Нормативними документами передбачено перелік професій, які належать до розряду шкідливих. В них дається перелік спецодягу, спецодягу, спецвзуття, захисних засобів, які видаються відповідно кожній категорії працівників.

Оскільки видане в користування взуття, одяг, захисні засоби є власністю Університету, то при звільненні працівника підлягають поверненню.

Нормативні документи враховують специфічні особливості праці жінок, як з фізіологічної, так і з соціальної сторони. Ними передбачено умови праці осіб, яких не виповнилося 18 років, та праця осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Кожний працюючий має право на платну щорічну відпустку. Більшість працівників Університету, крім викладацького складу, мають відпустку 24 календарних дні, викладачі – 56 календарні днів. Певним категоріям працівників, що у шкідливих умовах праці, надається доплата до зарплата і додаткові дні відпустки.

7.3. Заповишеність і загазованість

Виробничий порошок за своїм походженням буває органічним (тваринного і рослинного походження) і неорганічним (металевий, мінеральний), а також змішаним. В повітрі можуть знаходитись продукти випаровування різних хімічних речовин. До основних засобів захисту належать: вентиляція, аспірація, герметизація процесів з утворенням виробничого порошку, а також використання засобів індивідуального захисту (респіратори, маски і інше).

7.4. Шум і вібрація

Шум і вібрація створюють несприятливу дію не лише на органи слуху, але й на нервову систему людини.

Дію шумів та вібрацій, що викликаються коливаннями деталей та корпусів машин, зменшують шляхом монтування джерела шуму та вібрацій на спеціальних фундаментах в окремих приміщеннях, шляхом ізолювання, з'єднання вентиляційної установки з повітропроводом за допомогою брезентових патрубків, застосування індивідуальних засобів захисту – проти шумів (антифонів).

8. НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

8.1. Оживлення потерпілого

Коли раптово припинилася серцева діяльність і дихання, виникає клінічна смерть. Потрібно відновити дихання не пізніше ніж 3 хв., щоб уникнути відмирання клітин головного мозку.

Під час підготовки до штучного дихання необхідно:

- вивільнити потерпілого від одягу – розстебнути комір сорочки тощо;
- покласти його на спину на горизонтальну поверхню – стіл, гімнастичний мат або підлогу;
- відхилити потерпілого голову назад, доки його підборіддя не буде на одному рівні з шиєю. При цьому положенні язик не затуляє вхід до гортані, вільно пропускає повітря до легень. За такого положення голови рот розкривається. Щоб зберегти це положення, під лопатки кладуть валик зі згорнуто одягу;
- обстежити пальцями порожнину рота. Якщо там є кров, слиз тощо, їх потрібно видалити за допомогою хустки або бережка сорочки. Необхідно обов'язково провести штучне дихання.

Коли виконують штучне дихання, голову потерпілому відхиляють максимально назад і пальцями затискають ніс або губи. Роблять глибокий вдих, притискають свої губи до губ потерпілого і швидко виконують йому глибокий видих до рота. Вдих потерпілому роблять двічі, з огляду на гігієну рекомендують прикрити рота потерпілого шматком тканини (носовичком, бинтом тощо).

Аби забезпечити найкращу прохідність дихальних шляхів, потрібно:

- максимально відхилити голову назад;
- відкрити рота;
- висунути нижню щелепу вперед.

Щойно у потерпілого з'являться перші слабі вдихи, варто поєднати штучний вдих із початком самостійного вдиху. Штучне дихання потрібно робити, доки не відновиться глибоке ритмічне дихання.

Штучне дихання здебільшого роблять одночасно з масажем серця. Підчас зовнішнього масажу серця ритмічно стискають серце між грудиною та хребтом. Для цього насамперед потрібно знайти розпізнавальну точку – мечоподібний відросток. Він розміщений знизу грудної клітини над животом. Коли роблять зовнішній масаж серця, стають ліворуч від потерпілого і кладуть долоню однієї руки на нижню третину грудини, а поверх – долоню іншої руки. Потім ритмічними рухами натискають на грудину з частотою 100-120 разів на хвилину. Натискати потрібно з такою силою, щоб грудина зміщувалась на глибину 4-5 см.

Масаж серця потрібно проводити паралельно зі штучним диханням. Для цього після двох штучних вдихів роблять 30 стискань грудної клітини. Якщо масаж серця робити правильно, коли натискатимуть потерпілому на грудину, відчуватимуть легкий поштовх сонної артерії. Зіниці потерпілого звужаються протягом декількох секунд, порожевіє шкіра його обличчя і губи, з'являться самостійні вдихи. Щоб не пропустити повторного припинення дихання, потрібно стежити за зіницями, кольором шкіри і диханням та регулярно перевіряти частоту й ритмічність пульсу.

8.2. Поранення та кровотеча

Травма – це насильницьке ушкодження органів та тканин організму, з виникненням ран та переломів, кровотеч і шоків ускладнень.

Дії при пораненні та кровотечі:

- для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно підняти поранену кінцівку вгору, кровоточиву рану закрити перев'язувальним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити її зверху, не торкаючись самої рани, потримати протягом 4-5 хв.
- якщо кровотеча зупинилася, то не знімаючи накладеного матеріалу, поверх нього покласти ще одну подушечку з іншого пакета чи кусок вати і забинтувати поранене місце (з деяким натиском);
- при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується здавлювання кровоносних судин, які живлять поранену область, за допомогою згинання кінцівок у суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою. При великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря;
- якщо є підозра на внутрішню кровотечу (забій червоної та грудної порожнини), на місце кровотечі необхідно накласти холодний компрес, використовуючи холодну воду або сніг, грілку з льодом і якнайшвидше доставити потерпілого до медичного закладу;
- після припинення кровотечі шкіру навкруги рани змащують йодом або зеленкою, а потім накладають стерильну пов'язку.

8.3. Дії при переломах, вивихах, ударах, розтягненні

8.3.1. При переломах і вивихах і кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерою пластиною, палицею, картоном або іншим подібним предметом. Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба. Іммобілізація проводиться для запобігання виникнення больового травматичного шоку наслідок тертя обломків кісток.

8.3.2. При підозрі перелому хребта необхідно потерпілого покласти на рівну поверхню, не піднімаючи його, чи повернути потерпілого на живіт обличчям униз, наглядаючи при цьому, щоб тулуб не перегинався з метою уникнення ушкодження спинного мозку;

8.3.3. При переломі ребер, ознакою якого є біль при диханні, кашлю, чханні, рухах необхідно туго забинтувати груди чи стягнути їх рушником під час видиху;

8.3.4. При вивихах або забиття з'являється болісність та зміна форми суглобу. До місця вивиху (забиття) потрібно прикласти холодний компрес, а потім накласти тугу пов'язку (за наявності рани - стерильну) та направити потерпілого до медичного закладу;

8.3.5. При розтягненні зв'язок суглобу з'являється гострий біль і припухлість. У цьому випадку допомогою з туге бинтування, забезпечення спокою ушкодженої ділянки, прикладання холодного компресу.

8.4. Дії при ураженні електричним струмом

8.4.1. Необхідно негайно звільнити потерпілого від дії електричного струму, відключивши електрообладнання від джерела живлення. а при неможливості відключення – відтягнути його від струмоведучих частин за одяг або застосувавши підручний ізоляційний матеріал;

8.4.2. за відсутності у потерпілого дихання і пульсу необхідно робити йому штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця, звернувши увагу на зіниці. Розширені зіниці свідчать про різке погіршення кровообігу мозку. При такому стані оживлення необхідно починати негайно, після викликати швидку медичну допомогу.

8.5. Дії при опіках, тепловому і сонячному ударах, обмороженні

Опіки бувають: термічні, хімічні, електричні.

Надання домедичної допомоги при теплових термічних опіках:

- при опіках вогнем, паром, гарячими предметами не слід змочувати обпечене місце водою та ні в якому разі не відкривати пухири;
- при опіках I ступеня (почервоніння) обпечене місце обробляють лікувальним засобом (наприклад, мазями «Пентанол»);
- при опіках II ступеня (пухирі) обпечене місце обробляють марганцевим розчином;
- при опіках III ступеня (ушкодження шкірної тканини) рану накривають стерильною пов'язкою та викликають медичного працівника.

При тепловому або сонячних ударах:

- вивести (винести) з жаркого приміщення або перенести від сонця у тінь, прохолодне місце;
- забезпечити доступ до свіжого повітря;
- покласти так, щоб голова була вище тулуба;
- розстібнути стискаючий дихання одяг;
- покласти на голову холодний предмет, обличчя і груди замочити холодною водою.

При електричних опіках для зняття болю слід дати потерпілому знеболювальне. Уникаючи травмування обпеченої ділянки тіла, на уражену ділянку слід накласти суху антисептичну пов'язку. Не дозволяється промивання опіку етиловим спиртом та самостійне зняття залишків горілого одягу.

При опіку очей електричного дугою необхідно накласти холодну примочку із розчином борної кислоти.

При хімічних опіках важливо якнайшвидше зменшити концентрацію хімічної речовини та час її дії на потерпілого. При потраплянні кислоти або лугу на шкіру, ушкодження ділянки шкіри слід промивати проточною водою з-під крану, гумового шлангу або відра протягом 15-20 хвилин, після цього пошкодженою поверхню обмити 5 % розчином питної соди, а обпечену лугом – 3% розчином борної кислоти або розчином оцтової кислоти. Якщо кислота або луг потрапили на шкіру через одяг, то спочатку слід змити водою з одягу, потім обережно розрізати і зняти з потерпілого мокрий одяг, після чого промити шкіру.

У разі потрапляння на слизову оболонку очей кислоти або лугу очі необхідно промивати цівкою води протягом 15-20 хвилин, після цього промити 2% розчином питної соди, а при ураженні очей лугом – 2% розчином борної кислоти.

При опіках порожнини рота лугом необхідно полоскати рот 3% розчином оцтової кислоти або 3% розчином борної кислоти, а при опіках кислотою – 5% розчином питної соди.

При потраплянні на шкіру сірчаної кислоти або лугу у вигляді твердої речовини слід обтерти її сухою ватою або тканиною, а уражене місце промити водою. Після промивання уражене місце треба обробити нейтралізуючим розчином у вигляді примочок (пов'язок). При опіках шкіри кислотою слід

зробити примочки розчином питної соди (1 чайна ложка на склянку води). Далі допомога при опіках надається аналогічно, які при термічних.

Обмороження – це термічне ураження тканин організму, що виникає через дію холоду. Існує 4 ступеня обмороження – аналогічно опікам.

- I – після зігрівання на ділянках обмороження виникає набряк, шкіра має синюшний відтінок;
- II – на ділянках ураження формують білі пухирі, наповнені прозорою рідиною;
- III – пухирі містять кров'яну рідину; через добу-дві на їх місці формуються місця некрозу (омертвіння), які пізніше відділяються і заміщуються рубцями;
- IV – уражаються, крім шкіри, ще й сухожилля, м'язи, кістки; процес загоювання може тривати тижні й місяці.

Надання домедичної допомоги при обмороженні:

Розтирати збілілі ділянки шкіри до почервоніння і появи відчуття поколювання. Можна розтирати сухою фланелевою або м'якою шерстяною тканиною. Уражене місце можна змастити лікувальними засобами (наприклад, мазями «Пентанол», «Рятівник»). Не можна проколувати пухирі.

У разі обмороження кінцівок необхідно віднести потерпілого у тепле приміщення, зняти верхній одяг та взуття. Якщо взуття не знімається – його слід розрізати. Надалі вжити заходів щодо загального зігрівання потерпілого (наприклад, накрити теплою ковдрою).

Кінцівки потерпілого слід помістити у посудину з теплою водою температурою 36-37°C. Поступово додаючи гарячу воду, протягом 20 хвилин доводити температуру води у посудині 39-40°C та в подальшому підтримувати її на такому рівні. Після того як температура тіла імпульс нормалізується, обморожені ділянки необхідно протерти насухо. Бажано зробити масаж обморожених кінцівок та дати потерпілому випити теплу рідину (наприклад, чай).

Потерпілому не рекомендовано вжити спиртні напої, оскільки вони сприяють різкому розширенню самозваних капілярів, що може призвести до їх розриву. Якщо потерпілий відчуває біль, то можна дати йому знеболювальне таблетки. У подальшому – направити потерпілого до медичного закладу.

8.6. Дії при отруєнні

При отруєнні перш за все необхідно не допустити подальшого поширення дії отрути.

- шлунково-кишковий тракт: дати випити до 1 л. чистої води кімнатної температури, викликаючи блювотний рефлекс для максимального видалення речовин із шлунку;
- дихальні шляхи: вдихання отруйних газів, папір та аерозолів. Необхідно надати доступ потерпілому до чистого повітря, здійснити виклик екстреної медичної допомоги;
- шкіра та слизової оболонки: при потрапленні на шкіру та в очі отруйних речовин у вигляді рідин, аерозолу (розчинники, пестициди тощо). Необхідно видалити рештки речовин та промити чистою водою.

8.7. Дії при укусах тварин

Шкіру навколо рани або подряпини треба змастити настоянкою йоду і накласти стерильну пов'язку, а потерпілого направити до медичного закладу для перевірки щодо необхідності проведення щеплень проти сказу.

8.8. Дії при видаленні сторонніх тіл

Сторонні тіла, що потрапили до очей, слід видаляти за допомогою промивання струменем теплої води або слабкого розчину борної кислоти.

8.9. Дії при утопленні

В легких випадках утоплення, коли в дихальні шляхи попала незначна кількість рідини, достатньо заспокоїти і зігріти потерпілого.

У важких випадках, коли потерпілого витягають з води непритомним, необхідно негайно почати проведення оживлення:

- звільнити дихальні шляхи від води. Для цього потрібно тулуб потерпілого нахилити головою вниз, а пальцями перевірити, чи немає в роті і глотці сторонніх предметів;
- якщо дихання відсутнє, то відразу проводити штучне дихання;
- якщо відсутній пульс на шії, необхідно робити штучне дихання та закритий масаж серця;
- треба бути готовим до виникнення блювання, тому що в шлунок потрапляє велика кількість води. При блюванні голову потерпілого повертають у бік, потім очищають ротову порожнину марлею чи тканиною і продовжують оживлення

Начальник відділу ОП і ТБ

Василь МАСЛЯНИК

_____ 2026 р.